

Руслан Чернолуцький,
кандидат юридичних наук,
адвокат

УДК 340.13

Стадійна характеристика нормопроекування та її роль в конституційному праві

В сучасних умовах конституційного будівництва, коли трансформації підлягають найважливіші конституційно-правові інститути, що регламентують та регулюють права, свободи та обов'язки людини і громадянина, децентралізацію публічної влади та судоустрій, об'єктивно зростає роль і значення нормопроектної (законопроектної) діяльності як специфічної, телеологічно обґрунтованої, передпарламентської, інтелектуальної діяльності, що здійснюється уповноваженими суб'єктами з застосуванням методів та способів формальної логіки (інтелектуальний критерій. – Авт.) і юридичної техніки (технологічний критерій. – Авт.), з метою розробки проектів нормативно-правових (законодавчих) актів, що повинні регламентувати та регулювати соціально важливі суспільні відносини.

Звідсіля, враховуючи особливе значення функціонально-статутарного, технологічно-нормативного, формально-процесуального феномену нормопроекування (законопроекування) для врегулювання кола соці-

льно значимих відносин в державно організованому соціумі, впливає значення як самого вказаного феномену, так й його стадійної характеристики. Стратегічно важливими вказані чинники є в нормопроекуванні (законопроекуванні) в сфері конституційного права, що є єдиною профілюючою галуззю національного права, яке суттєво впливає на формування національної системи права і системи національного законодавства, бо його норми не тільки виступають для останніх своєрідним нормативним «провісником», але й знаходять свою подальшу конкретизацію і деталізацію в інших галузях національного права і національного законодавства.

Слід зазначити, що окремим загальнотеоретичним і практичним аспектам нормопроектної (законопроектної) діяльності присвячені праці вітчизняних і зарубіжних авторів: С. С. Алексєєва, Л. Ф. Апта, Ю. Р. Арзамасова, Н. В. Артікуци, В. М. Баранова, І. Л. Брауде, Ж.-Л. Бержелія, Дж. Бейтса, Р. К. Бержерона, О. В. Богачової, А. В. Богачова, Н. А. Власен-

ко, О. А. Гаврілова, Т. В. Губаєвої, Ж. О. Дзейко, Т. О. Дідича, О. В. Зайчука, Р. Ієрінга, Т. В. Кашаніної, Д. А. Керімова, О. Л. Копиленка, Л. Мадера, Д. А. Монастирського, А. Нашиць, М. П. Недюхи, Н. М. Оніщенко, А. С. Піголкіна, С. А. Погорєлової, П. М. Рабіновича, А. О. Селіванова, В. Ф. Сіренка, О. Ф. Скакун, І. С. Терлецької, А. Ф. Ткачука, Ю. О. Тихомирова, Д. В. Чухвичева, М. В. Цвіка і ін.

Проте, слід наголосити, що вказані автори, не дивлячись на глибоке опрацювання онтологічних, методологічних, аксіологічних і праксеологічних проблем профільного характеру, основну увагу в своїх роботах все ж таки приділяли дослідженню загальних аспектів проєктування законодавчих і інших нормативно-правових актів, опускаючи найважливіші і різноманітніші характеристики конституційного законопроєктування і взагалі законопроєктної діяльності, як своєрідного соціального, багато в чому переднормативного, інтелектуального, політичного і політологічного феномена, організаційного і процесуально-процедурного блоку питань, навколо якого «крутиться» та обертається вся нормопроєктна, в тому числі й конституційно-законотворча діяльність в державі. Ми ж вважаємо, що технологічне, в тому числі й процесуальне забезпечення такої діяльності, з урахуванням її стадійної характеристики, її нормативно-інструментальне супроводження, що здійснюється за рахунок прийомів та методів формальної логіки, а також принципів, прийомів, методів юридичної (законодавчої) техніки – виступають в розумінні та визначенні нормопроєктувальної (законодавчої) діяльності саме в конституційному праві держави в якості опорних понять.

Тому метою даної статті є дослідження стадійної характеристики нормопроєктної (законопроєктної) діяльності та її ролі в конституційному праві держави.

Починаючи дослідження слід визначити місце і роль нормопроєктної (законопроєктної) діяльності в нор-

мотворчому (законотворчому) процесі.

На думку вітчизняного дослідника Т. О. Дідича, який пропонує визначити нормопроєктну діяльність, яка, на наш погляд, є родовою по відношенню до законопроєктування, досить вдалим в доктринальному і функціональному аспекті поняттям «нормопроєктування», під ним слід розуміти специфічну діяльність компетентних органів, яка полягає в процедурі виявлення та вивчення суспільних відносин, що потребують правового регулювання, розробки, обговорення та затвердження проєктів нормативно-правових актів, націлених на прийняття, зміну чи припинення дії правових приписів [1, с. 6].

Таким чином, зміст нормопроєктування як діяльності, міститься в сукупності відповідних ознак: по-перше, це діяльність, що здійснюється уповноваженим суб'єктом чи за його дорученням іншою особою; по-друге, вона має нормативно закріплений порядок здійснення; по-третє, вона характеризується цілеспрямованим (телеологічно-обґрунтованим. – Авт.) спрямуванням та має результативний характер (спрямована на досягнення відповідного соціального ефекту. – Авт.); по-четверте, така діяльність має певну ступінь організації (тобто здійснюється у відповідних організаційних і організаційно-правових формах. – Авт.); по-п'яте, вона здійснюється відповідно до правового регламенту (тобто є нормованою, формалізованою, передбаченою відповідними правовими нормами, що закріплюється у відповідних документах обов'язкового характеру. – Авт.); по-шосте, вона має певний рівень наукового обґрунтування та забезпечення (тобто характеризується відповідною доктринальною базою та володіє механізмом забезпечення та супроводження, що базується на наукових та нормативних засадах. – Авт.).

Разом з тим, слід звернути пильну увагу на подвійну природу нормопроєктування, що перетворює його на

важливий соціальний феномен, що має як раціональну, так й процесуальну природу. На це також звертає увагу Т. О. Дідич, який вважає, що з однієї сторони, це є специфічна інтелектуальна поведінка суб'єктів в рамках процесу пізнання, діяльності та результату, що складають зміст нормопроектної роботи (інтелектуальна складова. – Авт.), а з іншої сторони, це є сукупність послідовних стадій, які забезпечують процесуальність та циклічність нормопроектної діяльності (інструментально-технологічна складова) [1, с. 7].

На думку О. В. Богачової, законопроекування як процес та інструментарій створення закону, органічно входить в законопідготовчу діяльність [2, с. 3]. На її ж думку, наукове дослідження допарламентського етапу законотворення з метою розробки його оптимальної теоретичної моделі, має ключове значення для досягнення максимальної ефективності законотворення взагалі, оскільки рівень практичної реалізації саме цього етапу визначає наскільки актуальними, науково обґрунтованими та досконалими з техніко-юридичної точки зору є законопроекти, що подаються на розгляд парламенту [2, с. 78].

Ця ж дослідниця стверджує, що стадійність допарламентського етапу впливає із загальної моделі законотворення, яку було розроблено за результатами ґрунтовних досліджень у Відділі теорії та практики законотворчої діяльності Інституту законодавства Верховної Ради України. Відповідно до зазначеної моделі допарламентський етап законотворення складається зі стадій планування, підготовки тексту проекту закону (законопроекування) та експертизи законопроектів. Отже, на її думку, законопідготовча діяльність як допарламентський етап законотворення – це комплексне явище, що складається із творчої, нормативно врегульованої та спланованої діяльності уповноважених суб'єктів з розробки текстів законопроектів і проведення комплексної експертної оцінки законопроекту [2, с. 78, 79].

Звідсіля можна зробити декілька висновків, що мають методологічне та прогностичне значення. По-перше, в рамках моделі законотворення слід виокремлювати допарламентський етап; по-друге, допарламентський етап законотворення слід вважати законопідготовчою діяльністю; по-третє, допарламентський етап законотворення і таким чином законопідготовча діяльність складається зі стадій: а) планування; б) підготовки тексту проекту закону (законопроекування); та в) експертизи законопроектів; по-четверте, системний аналіз законопідготовчої діяльності дає змогу вважати її законопроекуванням (нормопроекуванням) у широкому розумінні, а стадію законопідготовчої діяльності – тобто саму підготовку тексту проекту закону (законопроекування) – вважати законопроекуванням (нормопроекуванням) у вузькому розумінні.

Останнє твердження аргументується доктринальною позицією О. Л. Копиленка і О. В. Богачової, які вважають, що підготовка та оформлення проекту закону складається з низки послідовно пов'язаних між собою процедур. Сутність цих дій – створення, вдосконалення або скасування елементів системи законодавства, які втратили правовий характер в результаті розвитку суспільних відносин, заміна їх новими, такими, що більше відповідають об'єктивним потребам життя і розвитку суспільства [3, с. 50-51]. Крім того, вказані автори вважають, що в процесі законопроекування треба виокремлювати вже не етапи і стадії, а процедури, бо на їх думку, відповідними самостійними процедурами тут є такі: організаційно-адміністративні процедури (створення робочої групи), що передують складанню тексту проекту, підготовка концепції закону; нормативно-структурне формулювання правового матеріалу та підготовка тексту проекту закону, його обговорення, доопрацювання та узгодження [2, с. 143].

Логічний підхід та системне тлумачення зазначених процедур пока-

зують, що останні часто-густо дублюють етапно-стадійні характеристики законопідготовчої діяльності, «напливають» одна на одну у часі або здійснюються одночасно, а це свідчить про наявність дуже складних зв'язків між ними, що проявляється в необхідності їхнього застосування по мірі необхідності в процесі інтелектуальної діяльності, коли остання вже по факту забезпечується і супроводжується прийомами й методами юридичної (законодавчої) техніки задля фіксації та оформлення пропозицій та висновків з метою їх впорядкування та системного викладення. Це підтверджується й доктринальними розробками. Так, О. В. Богачова стверджує, що зазначені процедури не завжди чітко розмежовуються, особливо під час підготовки проектів невеликих за розмірами законів, які вносять часткові зміни та доповнення до законодавства, втім важливо стежити за їх послідовним здійсненням, бо саме так досягається висока якість законодавства, підвищується юридична культура законотворення [2, с. 144].

Разом з тим, вважаємо, що наведена позиція О. В. Богачової, страждає на відповідну дефектність з позицій теорії права, бо процедури законопроєктування, як такі, є процесуальними одиницями (складовими елементами) більш крупних явищ процесуальної спрямованості – етапів, стадій і самого процесу законопроєктування. У зв'язку з цим викликає інтерес позиція С.С. Алексєєва, який, розглядаючи відміну правотворчої діяльності від її «процедурно-організаційних форм» зазначав, що останні виражають в регламентованому правовому порядку здійснення правотворчих операцій і мають деякі риси подібності з процесуальними формами, функціонуючими в області застосування права, зокрема правосуддя (тривалий процедурний характер його порядку, його нормативна регламентованість). І те й інше може бути охоплено єдиним поняттям «процедура» або «юридичний процес». Разом з тим треба бачити і

якісну відмінність юридичних процедур у сфері правотворчості і у сфері правосуддя. Зокрема, процедурно-організаційні форми правотворчості не пов'язані з необхідністю «правової організації» державного примусу і не потребують таких процесуально-правових інститутів, які властиві правосуддю; в той же час процедурно-організаційні форми правотворчості покликані забезпечити засади науковості, компетентності, порядку узгодження та ін. [4, с. 170]. Крім того, він вважає, що «об'єднання всіх видів юридичних процедур під рубрикою «процес» призводить до знекровлення, вихолощування цього багатого і змістовного поняття» [4, с. 170-171]. Звідсіля, й навпаки – зведення системної діяльності в межах законопроєктування, лише до сукупності процедур, є нівелюванням та збідненням, причому не тільки в у процесуальному, а й в аксіологічному аспекті цієї важливої стадії, що фактично конституює як саме законотворення, так й детермінує законопідготовчу діяльність.

Нашу точку зору підтверджує доктринальна позиція Т.О. Дідича, який наголошує на необхідності виокремлення стадій нормопроєктування як науково обґрунтованої сукупності дій суб'єктів нормопроєктування, що характеризуються логічною послідовністю, націлені на досягнення певного результату та надають змогу моделювання змісту і порядку цих дій з метою вдосконалення всього нормопроектного процесу [1, с. 8]. Вказаним автором обґрунтований власний підхід до поділу нормопроєктування на вісім самостійних стадій, до складу яких входять: 1) прийняття рішення про розробку проекту нормативно-правового акту (інтелектуальна діяльність. – Авт.); 2) вияв потреби у правовому регулюванні суспільних відносин (інтелектуальна діяльність. – Авт.); 3) вияв наявності об'єктивних умов для зміни правового регулювання (інтелектуальна діяльність. – Авт.); 4) розробка та затвердження концепції юридичного доку-

менту (інтелектуальна діяльність + форми і методи юридичної техніки. – Авт.); 5) розробка проекту акту (інтелектуальна діяльність + форми і методи юридичної техніки. – Авт.); 6) врахування інтересів зацікавлених осіб та погодження документу (інтелектуальна діяльність + форми і методи юридичної техніки. – Авт.); 7) деталізація та остаточний розгляд проекту акту (інтелектуальна діяльність + форми і методи юридичної техніки. – Авт.); 8) внесення проекту до правотворчого органу для подальшого розгляду (форми і методи юридичної техніки. – Авт.) [1, с. 8].

Разом з тим, існує й інша доктринальна позиція. Так, вітчизняний дослідник Х. В. Приходько визначає конституційну процедуру як передбачений конституційним процесуальним законодавством послідовний і узгоджений порядок процесуальних дій особи. В умовах регламентованого порядку забезпечується (гарантується) реальна можливість кожного з суб'єктів процесу реалізувати свою процесуальну правосуб'єктність. Кожна конституційна процедура характеризується визначеними алгоритмами – структурою (стадійністю та етапністю), умовами, засобами. Процедури та їх складові формалізуються в правореалізаційному процесі, який, власне, виступає однією з найбільших ефективних гарантій реалізації та захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина [5, с. 129]. Таким чином, даний автор пропонує нам широке розуміння процедури як такої, яку можна і треба ототожнювати з поняттям процесу. Це є підтвердженням позиції В. О. Лучіна, який пише, що: «... «Процес» практично є рівнозначним «процедурі», між ними неможливо провести будь-яку роздільну межу» [6, с. 25]. Таким чином, виникає процесуальний ланцюжок у вигляді наступних складових елементів: «процес (процедура у широкому розумінні) – стадія – етап».

Кожна зі стадій нормопроектвання, на слуху думку А. М. Рише-

люка, повинна бути розподіленою на відповідні етапи [7, с. 243]. Таким чином, виникає стадійно-етапна характеристика феномену нормопроектвання, причому, вже в рамках кожної із стадій містяться відповідні конкретні процесуальні дії (юридичні та технічні /юридико-технологічні/ процедури – у вузькому розумінні цього терміна). Звідсіля наведений вище процесуальний ланцюжок може бути продовжений таким чином: «процес (процедура у широкому розумінні) – стадія – етап – процедура (у вузькому розумінні)».

Так, наприклад, кількість етапів написання законопроекту від моменту повної відсутності тексту (в наявності тільки ідея або концепція закону. – Авт.), до отримання завершеного тексту проекту, може бути різною і залежить від характеру законопроекту, його обсягу, складу робочої групи та інших факторів. Зокрема, організація роботи значно спрощується, а деякі етапи роботи стають непотрібними, якщо усі члени робочої групи добре знайомі з проблематикою, над якою вони мають працювати (тобто є фахівцями в профільній сфері. – Авт.), і є однодумцями з усіх істотних питань, які мають бути відображені у тексті проекту.

Робота з написання проекту первинного закону або іншого «новелістичного» законопроекту (тобто проекту, який містить новели законодавчого регулювання – проект нового закону, або проект про внесення змін та доповнень до діючого закону), як правило, є більш складною і тому має включати більшу кількість етапів. Написання узгоджувального законопроекту з точки зору виконання та організації такої роботи є менш складним.

За звичайних умов вважається доцільним, щоб робота щодо написання «новелістичного» законопроекту включала наступні етапи:

1) визначення переліку питань, що мають бути врегульовані законопроектом, і розташування їх у послідовному систематизованому порядку

(розробка відповідного «кадастру» законопроекту. – Авт.). Ця стадія роботи не є обов'язковою за умови, що існує одностайне розуміння членами робочої групи кола питань, які регулюватимуться проектом, а кількість таких питань є порівняно невеликою;

2) розробка плану-схеми (структури) законопроекту (його архітекtonіки. – Авт.), який включає в себе повний перелік структурних частин проекту з їх назвами та нумерацією;

3) обговорення, узгодження і викладення у письмовій формі ключових положень законопроекту (інтерполяція – комунікації щодо початку формалізації законопроекту. – Авт.);

4) основний етап, який включає безпосередньо написання (викладення у письмовій формі) тексту законопроекту (формалізація законопроекту. – Авт.);

5) аналіз і перевірка написаного тексту з метою усунення можливих суперечностей у ньому (аналітична та антиколізійна перевірка законопроекту. – Авт.);

6) підготовка пояснювальної записки та інших супровідних документів до законопроекту («пакетна» підготовка законопроекту. – Авт.).

Виходячи з запропонованого нами вище процесуального ланцюжка, кожен з етапів власне нормопроєктування для його практичної реалізації повинен складатися з низки відповідних процесуальних дій юридико-технологічної властивості, тобто з конкретних процедур.

Проаналізовані вище теоретичні питання нормопроєктування (законопроєктування) мають особливе значення для конституювання і інституціоналізації національної системи законодавства, виходячи з особливого характеру не тільки конституційного права, як профілюючої галуззі національного права, а й з характеристики його нормативної основи, тобто, виходячи з місця та ролі норм самого конституційного права в формуванні як національної системи законодавства, так, по великому рахунку, й національної правової системи.

Найбільш яскравою ілюстрацією наведених висновків є їх розгляд через призму вчення російського теоретика права А. О. Югова про «кратологічні норми» [8, с. 14-21]. Він досить вдало пропонує розуміти кратологічну норму (кратонорму) як обов'язкове правило, що виходить від інститутів та органів офіційної публічної влади.

Вказаний автор вважає, що всі норми, створені всіма інститутами та органами всіх форм публічної влади, являють собою особливого роду соціальні публічно-владні феномени, які можна позначити терміном «кратологічні норми». Основне призначення цих кратонорм полягає в тому, щоб забезпечувати розумну і раціональну організацію і розвиток суспільних зв'язків, залежностей і відносин за допомогою їх упорядкування, організації та системного регулювання на основі почуття міри і здорового глузду. Причому застосовуються вони у всіх сферах, де мають місце публічні владні відносини. Якщо навіть припустити, що всі норми, принципи та інші правила поведінки, що встановлюються інститутами та органами публічної влади – є виключно правовими, то й тоді це вже буде нова якість поняття правової норми, коли вона являє собою супервелику, макрооб'ємну і великомірну форму соціального регулювання суспільних відносин, тобто об'єктивується як якісно нове явище [8, с. 15].

Такий доктринальний підхід повністю підпадає під ознаки норм конституційного права, що регулюють найбільш важливі відносини, що виникають між людиною, суспільством і державою: вони регулюють публічні владні відносини; вони видаються у більшості своєї інститутами і органами публічної влади; вони розраховані на відповідний – досить високий рівень правового регулювання; вони спрямовані на досягнення відповідного соціального результату – на спричинення відповідного управлінського ефекту. Звідсіля об'єктивно зростає роль і значення нормопроєк-

тування відносно зазначених норм конституційного права, що володіють кратологічною природою.

Відносно цього представляє інтерес позиція А. О. Югова. Він зазначає, що кратонорма – це, насамперед, результат реалізації нормотворчої функції публічної влади, а її соціальне і аксіологічне значення полягає в тому, що вона (кратонорма) являє собою ефективний інструмент використання рідкісних можливостей феномена «міра» у сфері функціонування публічної влади. Це зайвий раз доводить, що категорія «міра» має універсальні і неперевершені властивості, які дозволяють використовувати її в нормативному і міровизначальному регулюванні суспільних відносин, що особливо виразно і масштабно спостерігається в практиці організації та функціонування публічної влади у процесі встановлення публічно-владними інститутами та органами правил, стандартів і принципів дії та поведінки учасників соціального життя [8, с. 15]. Тобто, саме тут, ми маємо можливість співвіднести, по-перше, кратонорми з конституційним правом і, по-друге, особливу значущість нормопроекування саме кратонорм в контексті визначеності міри і можливостей конституційно-правових регламентації і регулювання через розробку законопроектів.

Вказаний автор додає, що в контексті мірності світорозуміння і телеологічного впливу на соціальну практику, кратонорму слід розглядати як самостійний засіб соціально-нормативного регулювання суспільних відносин, яке в системі збалансованого, гармонійного і «виміряного» світу є основою раціональної, науково обґрунтованої і успішно функціонуючої системи управління суспільством і державою, гарантує їх прогресивний розвиток [8, с. 15 - 16].

Таким чином, А. О. Югов фактично фіксує великий раціонально-технологічний потенціал кратонорм та підкреслює відповідні телеологічні доміанти та відповідні «технологічні

труднощі» щодо їх проектування. Разом з тим, він підкреслює й переваги таких норм, які можна трактувати в якості телеологічних завдань в контексті їх нормопроекування. Так, він вважає, що як форма прояву міри кратонорма: а) володіє можливістю забезпечувати виробку і прийняття оптимальних публічно-владних рішень; б) дозволяє об'єктивувати зовнішні форми вираження змісту кратологічної волі носіїв публічної влади; в) служить засобом збалансування потреб та інтересів учасників публічно-владної діяльності; г) здатна обмежувати або, навпаки, розширювати межі діяльності суб'єктів суспільного життя; г') здатна гармонізувати суспільні явища і процеси і тим самим стабілізувати сталий розвиток існуючої системи відносин; д) може пригнічувати всевладдя в діяльності владних суб'єктів; е) виступати критерієм доцільності та обґрунтованості діяльності всіх учасників суспільного життя, в тому числі самих суб'єктів публічної влади, що встановлюють ці норми [8, с. 16]. Таким чином, практично ставляться телеологічні доміанти нормопроекування в конституційному праві, включаючи його обмеження та перспективні завдання.

Резюмуючи, можна дійти наступних висновків:

- нормопроектна (законопроектна) діяльність як специфічна, телеологічно обґрунтована, передпарламентська, інтелектуальна діяльність, що здійснюється уповноваженими суб'єктами з застосуванням методів та способів формальної логіки (інтелектуальний критерій) і юридичної техніки (технологічний критерій), з метою розробки проектів нормативно-правових (законодавчих) актів, що повинні регламентувати та регулювати соціально важливі суспільні відносини – виступає в якості важливої соціальної діяльності, яка спрямована на трансформацію суспільства та його функціонування в умовах демократичної правової державності;

- стадійна характеристика нормопроекування відбувається в рам-

ках нетрадиційного юридичного процесу за допомогою норм процесуального права в рамках процесуального ланцюжка «процес (процедура у широкому розумінні) – стадія – етап – процедура (у вузькому розумінні)»;
- роль і значення стадійної характеристики нормопроєктування (законопроєктування) в конституційному праві є аксіологічно непереверше-

ною як у нормотворчому, так й у функціональному аспектах, бо за її допомогою можна не тільки зрозуміти особливу роль і значення проєктування норм саме в сфері конституційного права, що є кратологічними нормами, а й їх безпосередній суттєвий вплив на розвиток норм інших галузей національного права.

Список використаних джерел

1. Дідич Т. О. Нормопроєктування: теоретико-правовий аспект// Автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень/ Т. О. Дідич. – К., 2006. – 21 с.
2. Богачова О. В. Законотворення: теоретико-прикладні аспекти/ О. В. Богачова. – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2012. – 448 с.
3. Курс лекцій з питань законотворчості: Навчальний посібник /Копиленко О. Л., Богачова О. В. та ін. – К.: МП Леся», 2011. – 456 с.
4. Алексеев С. С. Теория права/ С. С. Алексеев. 2-е изд. – Харьков: Из-во БЕК, 1994. – 320 с.
5. Приходько Х. В. Категорія «технології» в теорії конституційного процесу/ Х. В. Приходько//Часопис Київського університету права. – 2011. – № 4. – С. 127-132.
6. Лучин В. О. Процессуальные нормы в советском государственном праве/ В. О. Лучин. – М.: Юрид. лит., 1976. – 168 с.
7. Ришелюк А. М. Законотворчість в Україні: Навчальний посібник / А. М. Ришелюк. – К.: Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2013. – 384 с.
8. Югов А. А. Кратонорма: идея и обоснование феномена/ А. А. Югов// Электронное приложение к «Российскому юридическому журналу». – 2010. – №2. – С. 14-21 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://electronic.ruzh.org/?q=system/files/%D0%AE%D0%B3%D0%BE%D0%B2.pdf>

Чорнолуцький Р. В. Стадійна характеристика нормопроєктування та її роль в конституційному праві

У статті досліджується стадійна характеристика нормопроєктування та її роль в конституційному праві. Особлива увага приділена характерним ознакам нормопроєктування та етапам створення проєкту закону.

Ключові слова: конституційне право, нормопроєктування (законопроєктування), конституційний процес, конституційна процедура.

Чернолуцкий Р. В. Стадийная характеристика нормопроектирования и ее роль в конституционном праве

В статье исследуется стадийная характеристика нормопроектирования и ее роль в конституционном праве. Особое внимание уделено характерным признакам нормопроектирования и этапам создания проекта закона.

Ключевые слова: конституционное право, нормопроектирование (законопроектирование), конституционный процесс, конституционная процедура.

Chernolutskyy R. Feature lawmaking staging and its role in constitutional law

The paper investigates the characteristics of the design of law and its role in constitutional law. Special attention is paid to characteristic signs of design of law and stages of creation of the draft law.

Key words: constitutional law, lawmaking (Legislative drafting), the constitutional process, the constitutional procedure.